

ΝΟΥΜΑΣ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ-ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ-ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ

Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΧΡΟΝΟΣ Γ'. | ΑΘΗΝΑ, Κυριακή 24 του Αλωνίου 1903 | ΓΡΑΦΕΙΑ: Όδου Οικονόμου αριθ. 4 | ΑΡΙΘ. 136

ΣΤΟ ΣΗΜΕΡΝΟ ΦΥΛΛΟ:

KARL DIETERICH. Ρωμιοί και Ρουμούνιοι.
 ΔΑΖ. ΒΕΛΕΛΑΗΣ. Πεταχτά και Σύντομα ξανά.
 ΘΟΥΚΥΔΙΔΗΣ. Βιβλίο πρώτο (συνέχεια).
 ΕΙΡΗΝΗ Α. ΔΕΝΤΡΙΝΟΥ. Παιδιασκακίωμα.
 ΜΑΞΙΜ ΓΚΟΡΚΥ. Το κοριτσάκι (μεταφρ. Μιχάλη Δυκιαρδόπουλου).
 ΜΕΝΟΣ ΦΙΑΝΤΑΣ. Στα βουνά της Χαλκιδικής
 KRISHNA. Το φάντασμα.
 ΔΑΜΩΝΑΣ. Φιλικό γράμμα.
 TURRIS INFRACTA. Δυό λόγια για μερικούς ρουμικούς.
 ΠΟΙΗΜΑΤΑ. Είρ. Δεντρινού, Μ. Φιλάντας, Α. Δάφνης, Σ. Ι. Ηερσούλης.
 ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ ΚΑΙ ΠΡΑΜΑΤΑ — Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ — ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ.

ΡΩΜΙΟΙ ΚΑΙ ΡΟΥΜΟΥΝΟΙ*

(Μιά κουβέντα)

«Δεν μπορείς να σιοχαστείς τίποτε άνόητο, ούτε φρόνημο, που δεν τ'οιοχάστηκαν άλλοι πιο προύτερο».

Goethe, Faust, μέρος Β'

Άγαπητοί μου φίλοι,

Τό Νοίβρη του 1899 έγύρισα από τό πρώτό μου ταξίδι στην Ελλάδα κι απόόασια νά περάσω από

*) Σημ. του «Νουμά»: 'Η κουβέντα αυτή του άκρηού μας φίλου κ Karl Dieterich άπευθύνεται στους άπαδούς της «Εθνικής Γλώσσας» κι ό τίτλος της είναι «Ο Σύλλογος για την Εθνική γλώσσα κ' ή Ρουμανική Junimea». Ο κ. Dieterich ζήτησε νά δημοσιευτεί ή κουβέντα του στο «Νουμά» και τό δεχτήκαμε με χαρά μεγάλη γιατί σ' αληθινά ή κουβέντα είναι για μās πολύ διδαχτική κι ωφέλιμη. Οί δικοί μας πρέπει νά μελετήσουν τά λόγια του κ. Dieterich με προσοχή και νά περσίουνε νά νοιώσουνε βαθιά τή συμβουλή που μās δίνει, πως για νά πάει τό ζήτημα μπροστά και νά κα-αφέρουμε κ' έμείς δε,τι κατέγρασαν οί Ρουμούνιοι, μās ρειάζεται ένας άσχη γός. Αυτός δέ μās λείπει βέβαια άρχηγός ή άρχι, ή Ψυ χάρης, και δέ μένει παρά νάφήσουμε κατά μέρος τί μικροφιλολογίες και νά συσσωματωθούμε πλάι του για νά στεφανώσαι μιά ωρ' άρχύτερα ή νίκη τους άγώνες μας. Όσο για τ'άλλο, που πολύ σωστά μās συμβουλεύει ό κ. Dieterich νά μ'ην περιορίζουμε τόν άγώνα στην καλλιέργεια της γλώσσας αλλιά νά πλαταίνουμε τό έλαφος της παλαίστρας, αυτό θαρούμε τό κάνει ό «Νουμάς» από την άρχή της έκδοσής του, άφου μαζί με τή γλωσσική ψευτιά άγωνίζεται νά γυρεμίσει και κάθε έλλη ψευτιά, πολιτική, κοινωνική ή φιλολογική, που βραίνει την πατριδα μας.

την Πόλη κι από κεί άπ' τό Βουκουρέστι για νά γνωρίσω λιγάκι και τή Ρουμανία που είχα τόσα πράματα άκουστά για αυτήν ώστε μ' άνοιξε ή όρεξη νά ιδώ τές πολλές όμοιότητες που μου έλεγαν πως έχουν οί Ρουμούνιοι με τούς Ρωμιούς. Έπειτα είχα κ' ένα φίλο εκεί Γερμανό που ήξερε και τή γλώσσα λιγάκι. έγω δέν την ήξερα τότε διόλου. Πήγα λοιπόν και δέν τό μετάνοιωσα. έβλεπα πολλά που μου θύμιζαν την Ελλάδα, είδα πως τό Βουκουρέστι είναι άλλη Αθήνα, μόνον πιο μεγάλο και πιο εύρωπαϊκό, με καλύτερους δρόμους, περισσότερα δέντρα και περισσότερη τάξη ή τύπος ή γενικός όμως ή ίδιος. Έτσι και τό περίμενα, γιατί ήξερα από τότε, πως όλοι οί λαοί του Μπαλκανιού δέ διαφέρουν και πολύ μεταξύ τους: ή πολιτισμός τους έχει την ίδια ρίζα. Κι αυτό ίσα ίσα ήθελα νά μάθω, νά τό ιδώ με τά μάτια μου. Όλα αυτά είναι όμως έξωτερικά πράματα και ίσως δέ σημαίνουν πολύ. Για νά εξηγηθώ και τά όμοια στη κοινωνική και στη φιλολογική ζωή που βέβαια έπρεπε νά υπάρχουν, μου έλειπε και ή καιρός και ή γλώσσα, που δέν την ήξερα. Μιά άνάμνηση όμως μου έμεινε που θα μου είναι άξέχαστη και που μου δίνει την άφορμή για αυτή τή μικρή μου μελέτη. Μιά μέρα ή φίλος μου με πήγε στο Πανεπιστήμιο, έτσι για περιέργεια μονάχα, για νά λάβω και μιά ίδια μιάς ρουμανικής παραδόσης και για νάκούσω λιγάκι Ρουμανικά ακόμα. Τό Πανεπιστήμιο άπ' έξω δέν είναι ωραίο χτίριο, όπως τό Έλληνικό, τίποτε μεγαλοπρεπές δέν έχει ούτε εικόνες, ούτε στύλους: άπλούστατο. Μπήκαμε λοιπόν σε μιά αίθουσα γεμάτη άκροατές— νέους και γέροντες, άντρες και γυναίκες. Μόλις χωρούσαν όλοι τους. Έμās μās έδωκαν καρέκλες, σαν ξένοι που είμαστε, για νά μ'η στέκομεν όρθιοι. Έρώτησα τό φίλο μου, ποιός καθηγητής θα παραδώσει, γιατί κατάλαβα από τό πλήθος, πως θα είναι κάποιος σπουδαίος, και όχι βεβαίως «δάσκαλος». Ένας φιλόσοφος, μου είπε, κι όνομαζεται Majorescu. Παραδίδει λογική. Έμένα δέ μ' έννοιαζε, άφου δέν κατάλαβαινα Ρουμανικά. 'Ηθελα μόνο νά άκούσω έναν Ρουμούνιο καθηγητή για νά κάμω σύγκριση πάλι με τούς Έλληνες καθηγητές, για νά ιδώ άν παραδίδουν κ' οί δυό τους με παρόμοιο τρόπο.

Έρθε λοιπόν ή καθηγητής κι άνέβηκε στην καθέδρα. Δέν έκάθισε, ούτε τετράδιο έβγαλε, παρά έμεινε όρθιος κ' έπερίμενε ώσπου έγινε τέλεια σιωπή. Πρίν άρχινήσει, είχα καιρό νά τόν κοιτάξω καλά. Δέν είχε τήν όψη καθηγητή, καθώς τόν έφαντάστηκα: ένα ψηλό άνάστημα σαν άξιωματικού, έξυπνο πρόσωπο, που θυμίζει λιγάκι τόν Ναπολέοντα τόν τρίτον, με λίγο σαρκαστικά μάτια—σαν τέλειος άριστοκράτης στέκονταν εκεί, σαν άνθρωπος που ξέρει

την αξία του και που ξέρει πως τόν περιμένουν όλοι νά μιλήσει. Κι χοχισε νά μιλάει, όπως διόλου λύτερα κι άβιαστα, σαν κουβεντιαζοντας, χωρίς δασκάλικο φκιασίδι, χερνομώνας, χτυπώντας τό χέρι του σαν νά είτανε βουλευτής κι όχι καθηγητής. Για μένα βεβαίως δέν είτανε τόσο πρωτόκουστος ή τρόπος του. Έτσι μιλούν κ' οί δικοί μας οί καθηγητές όσοι δηλ. είναι καλοί ρήτορες. Μου είτανε πρωτόκουστο όμως ύστερα από τόν τρόπο που έγνωρίσα στην Αθήνα. Εκεί ποτέ δέν είχα δη καθηγητή νά μιλάη έτσι, ούτε στο Πανεπιστήμιο, ούτε στον Πικρασσό: εδιδάξαν μάλλον παρά που μιλούσαν ή μιλιό τους είχε πάντα κάτι τι καμωμένο, σαν παπαδίστικο. Καταλάβαινε κανείς, πως δέ μιλούσαν, παρά «παρδίδαν», δηλ. μετέφεραν με κόπο τή χοντρή ύλη της σοφίας από τό δικό τους κεφάλι στα κεφάλια των άκροατών τους. Μά με όλον τόν κόπον τους δέν έκαναν ούτε τήν παραμικρή έντύπωση με τά βαρειά τους λόγια, ενώ ή Majorescu με τό ζωηρό, τό έλαφρό και άυτοσκεδιστό του μίλημα παρίστυε τούς άκροατές, τούς άναψε, τούς έκαμε φωτιά και φλόγα.

Κρίμα που δέν κατάλαβα τίποτα. Ένα όμως κατάλαβα άμέσως: πως δηλ. ή Majorescu μιλούσε τήν άπλή Ρουμανική που τήν μιλούνε όλοι είτε στο σπίτι τους νάνοι είτε στη Βουλή, είτε στο σχολειόν. Τό ήξερα, γιατί ήξερα πως οί Ρουμούνιοι δέν έχουν καθαρεύουσα οί καημένοι, ώστε άπ' αυτή τήν έποψη διαφέρουν άπ' τούς Ρωμιούς, οί όποιοι ύως τούς λυπούνται για αυτό και τούς λένε βαρβάρους. Μά και άν δέν ήξερα, πως καθαρεύουσα δέν υπάρχει στη Ρουμανία, άμέσως θα τό κατάλαβαινα από τόν τρόπο που μιλούσε εκείνος ή μεγάλος δάσκαλος. Άν μιλούσε τήν καθαρεύουσα, άδύνατο νά είχε τέτοια φρεσκάδα, τέτοια δύναμη, τέτοια όρμη ή γλώσσα του. Θα μιλούσε τότε κι αυτός σαν τούς δασκάλους του «Εθνικού Πανεπιστημίου», που τά λόγια τους δέ σηκώνονται ψηλά σαν άετοί, παρά σέρνονται χαμου σα μισοζώντανα φιδία.

Όλα αυτά λοιπόν έγινεσαν στα 1899. Πέρασαν αρκετά χρόνια από τότε, και πέρσο μόνον, πού από καλή συντυχία είχα εύκαιρία νά καταγίνουμαι λιγάκι με τή ρουμανική φιλολογία, έμαθα κάτι πολύ περίεργο και άξιόλογο. Έμαθα δηλ. πως οί Ρουμούνιοι κοντεύανε κι αυτοί νά γείνουν σκλάβοι μιάς καθαρεύουσας, όχι βέβαια καλύτερης από τήν Έλληνική: θα πάσκιζαν λοιπόν νά λαινίζουσαν όπως οί «απειταυεμένοι» Ρωμιοί πασκίζουσαν νά έλληνίζουσαν παρ' τόν ένα, χτύπα τόν άλλο! Κ' έπειτα έμαθα κάτι τι ακόμα, που μου έκαμε βαθιά έντύπωση: πως εκείνος που γλίτωσε τό Ρουμανικό λαό από τό Βουκόλακα τηςκαθαρεύουσας, είταν ή ίδιος ή Majorescu που τόν άντίκρουζα τότε από τόσο κοντά.